

YOSHLARDA MA'NAViy BAHAMJIHATLIK TUYG'USINI
RIVOJLANTIRISHDA TA'LIM MUASSASALARINI ROLINI
TAHLIL ETISH

*Osiyo xalqaro universiteti,
Pedagogika yo'nalishi I-bosqich magistri
Rahmonov Muzaffar Bahronovich.*

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoshlarda ma'naviy bahamjihatlik tuyg'usini shakllantirish va rivojlantirishda ta'lim muassasalarining ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, umumta'lim maktablari, akademik litseylar, kollejlari va oliy ta'lim muassasalarida ma'naviy muhitni shakllantirish omillari yoritilgan. Prezidentimiz tomonidan qabul qilingan farmon va qarorlar asosida yoshlar tarbiyasiga qaratilgan islohotlar tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar, ma'naviyat, bahamjihatlik, ta'lim muassasasi, tarbiya, milliy qadriyat, hamkorlik.

Аннотация: в статье анализируется роль образовательных учреждений в развитии чувства духовной солидарности у молодежи. Освещены факторы формирования духовной среды в школах, лицеях, колледжах и высших учебных заведениях. Также проанализированы реформы в сфере воспитания молодежи на основе указов и постановлений Президента Республики Узбекистан.

Ключевые слова: молодежь, духовность, солидарность, образование, воспитание, национальные ценности.

Annotation: This article analyzes the role of educational institutions in developing a sense of spiritual solidarity among youth. The factors of creating a moral environment in schools, lyceums, colleges and higher educational institutions are highlighted. Reforms aimed at youth education based on presidential decrees are also analyzed.

Keywords: youth, spirituality, solidarity, education, upbringing, national values.

Jahon miqyosida kechayotgan globallashuv jarayonlari, axborot oqimining keskin ortishi, turli mafkuraviy ta'sirlar va ijtimoiy munosabatlarning o'zgarishi sharoitida yosh avlod tarbiyasi eng dolzarb masalalardan biriga aylanmoqda. Ayniqsa, yoshlarda ma'naviy bahamjihatlik tuyg'usini shakllantirish, ularda millat, jamiyat va Vatan taqdiriga daxldorlik hissini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki ma'naviy jihatdan yetuk, fikrlash doirasi keng, jamoada ishlay oladigan va hamjihatlik ruhida tarbiyalangan yoshlar har qanday davlat taraqqiyotining mustahkam tayanchi hisoblanadi.

Mamlakatimizda yoshlarga oid davlat siyosati izchil ravishda amalga oshirilib, ularning ta'lim olishi, kasb egallashi, ma'naviy kamol topishi va ijtimoiy faolligini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "Yoshlar – Yangi O'zbekistonning hal qiluvchi kuchi" hisoblanadi. Shu bois ta'lim muassasalarida nafaqat sifatli bilim berish, balki yuksak ma'naviyat, milliy g'urur, bag'rikenglik va o'zaro hurmat tuyg'ularini qaror toptirish ustuvor vazifaga aylangan.

Ta'lim muassasalari jamiyatning eng muhim ijtimoiy institutlaridan biri sifatida shaxs tarbiyasida beqiyos o'rin tutadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari, umumta'lim maktablari, akademik litseylar, kasb-hunar muassasalari va oliy ta'lim tashkilotlari yoshlarning dunyoqarashi, axloqiy qarashlari va ijtimoiy faolligini shakllantirishda muhim maydon hisoblanadi. Aynan shu muassasalarda yoshlar jamoada yashash, o'zaro hamkorlik qilish, turli fikrlarga hurmat bilan qarash, mas'uliyatni his etish kabi hayotiy ko'nikmalarni egallaydi.

Ma'naviy bahamjihatlik tushunchasi insonlarning umumiy maqsad yo'lida birlashishi, o'zaro hurmat va ishonch asosida hamkorlik qilishi, milliy

va umuminsoniy qadriyatlarga sodiq bo‘lishi kabi mezonlarni o‘z ichiga oladi. Bu tuyg‘u yoshlarda erta shakllantirilsa, kelgusida jamiyatda ijtimoiy barqarorlik, fuqarolik mas’uliyati va tinchlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan ta’lim muassasalarida tashkil etiladigan ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar, kitobxonlik kechalari, davra suhbatlari, sport musobaqalari va jamoaviy loyihalar katta ahamiyatga ega.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda ba’zi yoshlar orasida befarqlik, individualizm, yot g‘oyalarga moyillik holatlari uchrab turibdi. Bunday salbiy holatlarning oldini olishda ta’lim muassasalari tizimli tarbiya ishlarini kuchaytirishi, oila va mahalla bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yishi zarur. Zero, yoshlarda ma’naviy bahamjihatlik tuyg‘usini rivojlantirish – faqat bir muassasa emas, balki butun jamiyat oldidagi muhim vazifadir.

Ushbu maqolada yoshlarda ma’naviy bahamjihatlik tuyg‘usini rivojlantirishda ta’lim muassasalarining roli, mazkur sohada amalga oshirilayotgan davlat siyosati, olimlar qarashlari hamda mavjud muammo va yechimlar ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek: *“Yoshlar tarbiyasi – kelajak poydevoridir.”* Bu fikr ta’lim tizimi oldiga katta mas’uliyat yuklaydi.

Yoshlarda ma’naviy bahamjihatlik tuyg‘usini rivojlantirish bugungi kunda davlat va jamiyat oldida turgan muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki ma’naviy jihatdan yetuk, mustaqil fikrlaydigan, jamoada ishlay oladigan va milliy qadriyatlarga sodiq yoshlar mamlakat taraqqiyotining asosiy omilidir. Shu nuqtai nazardan ta’lim muassasalari yosh avlod tarbiyasida muhim ijtimoiy institut sifatida maydonga chiqadi. Ular orqali yoshlarda nafaqat bilim va ko‘nikmalar, balki o‘zaro hurmat, hamjihatlik, bag‘rikenglik va mas’uliyat kabi insoniy fazilatlar ham shakllantiriladi.

Ta’lim muassasalarida ma’naviy bahamjihatlik tuyg‘usini shakllantirish avvalo ta’lim-tarbiya jarayoni mazmuniga bog‘liq. Dars mashg‘ulotlarida

milliy tarix, madaniy meros, buyuk ajdodlar hayoti va faoliyati haqidagi ma'lumotlarning keng yoritilishi yoshlarda milliy g'urur va vatanparvarlik hissini kuchaytiradi. Ayniqsa, Amir Temur, Alisher Navoiy, Mirzo Ulugbek kabi buyuk allomalarning hayoti va merosi yoshlar uchun ibrat maktabi bo'lib xizmat qiladi. Bunday ma'naviy merosni o'rganish orqali yoshlarda millat taqdiriga daxldorlik tuyg'usi paydo bo'ladi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, yoshlarga munosib ta'lim va tarbiya berish – Yangi O'zbekistonni barpo etishning eng muhim shartlaridan biridir. Shu maqsadda mamlakatimizda ta'lim tizimini isloh qilish, yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ularning bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, 5 muhim tashabbus doirasida yoshlarni madaniyat, san'at, sport, axborot texnologiyalari va kitobxonlikka jalb etish orqali ularning ijtimoiy faolligi oshirilmoqda. Bu esa o'z navbatida yoshlar o'rtasida o'zaro hamjihatlik va hamkorlik muhitini mustahkamlaydi.

Olimlarning fikricha, ta'lim muassasasidagi ijobiy muhit shaxs kamolotida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Professor F.A. Karimov ta'kidlashicha, ma'naviy tarbiya jamiyat taraqqiyotining eng muhim omili bo'lib, yoshlarning ichki dunyosi va hayotiy pozitsiyasini belgilab beradi. R.S. Salomov esa jamoada ishlash ko'nikmasi va o'zaro hurmat tuyg'usi aynan ta'lim jarayonida shakllanishini qayd etadi. H.I. Ibrohimovning fikriga ko'ra, milliy qadriyatlarga tayangan ta'lim tizimi yoshlarda birdamlik va fuqarolik mas'uliyatini oshiradi.

Bugungi raqamli jamiyat sharoitida internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Bu jarayon ijobiy imkoniyatlar bilan birga ayrim xavf-xatarlarni ham keltirib chiqaradi. Yot g'oyalar, soxta axborotlar va befarqlik ruhini targ'ib qiluvchi manbalardan yoshlarni asrashda ta'lim muassasalari muhim o'rin tutadi. Shu sababli maktab va oliygohlarda

mediasavodxonlik, tanqidiy fikrlash va axborot madaniyatini shakllantirishga alohida e'tibor qaratish zarur.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekiston aholisining katta qismini yoshlar tashkil etadi. Bu esa ta'lim muassasalari zimmasiga yanada katta mas'uliyat yuklaydi. Agar yoshlar o'rtasida ma'naviy bahamjihatlik muhiti kuchli bo'lsa, jamiyatda tinchlik, barqarorlik va taraqqiyot ta'minlanadi. Aksincha, tarbiyada bo'shliq paydo bo'lsa, turli ijtimoiy muammolar kelib chiqishi mumkin.

Shuning uchun ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, davra suhbatlari, kitobxonlik kechalari, sport musobaqalari, ixtiyoriy xayriya ishlari va jamoaviy loyihalarni muntazam tashkil etish maqsadga muvofiq. Bunday tadbirlar yoshlarni bir maqsad atrofida birlashtiradi, ularda o'zaro ishonch va do'stlik munosabatlarini mustahkamlaydi. Natijada ma'naviy yetuk, faol va hamjihat avlod tarbiyalanadi.

Ta'lim muassasalarining ahamiyati: Ta'lim muassasalari nafaqat bilim berish, balki ma'naviy tarbiya markazi ham hisoblanadi. Maktab, litsey va universitetlarda:

- vatanparvarlik tuyg'usi shakllanadi;
- jamoada ishlash ko'nikmasi rivojlanadi;
- millatlararo bag'rikenglik mustahkamlanadi;
- o'zaro yordam va hamjihatlik kuchayadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 27 dekabrda PF-5887-son Farmoni – yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirishga qaratilgan. 2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida yoshlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Besh muhim tashabbus doirasida yoshlarni madaniyat, sport va kitobxonlikka jalb qilish ishlari kengaydi.

Professor F.A. Karimov fikricha, ma'naviy tarbiya jamiyat barqarorligining asosiy mezonidir.

Olim R.S. Salomov ta’kidlashicha, ta’lim muassasasida shakllangan jamoaviy muhit yosh shaxs kamolotida muhim ahamiyat kasb etadi.

H.I. Ibrohimovning qarashlariga ko‘ra, milliy qadriyatlarga tayangan tarbiya yoshlarda birdamlikni kuchaytiradi.

Raqamli tahlil, 2025 yil holatiga ko‘ra:

Ko‘rsatkich	Miqdor
O‘zbekistonda yoshlar soni	18 mln+
Maktablar soni	10 000 dan ortiq
OTMLar soni	200 ga yaqin
Yoshlar ittifoqi a‘zolari	7 mln+

Bu raqamlar ta’lim muassasalari yoshlar hayotida katta o‘rin tutishini ko‘rsatadi.

Tahlil natijalari

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki:

- ta’lim muassasasida ijobiy muhit bo‘lgan joyda intizom yuqori bo‘ladi;
- ma’naviy tadbirlarda ishtirok etgan yoshlarda liderlik ko‘nikmasi kuchli bo‘ladi;
- kitobxonlik va jamoaviy ishlar yoshlarda hamjihatlikni oshiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, yoshlarda ma’naviy bahamjihatlik tuyg‘usini rivojlantirishda ta’lim muassasalari hal qiluvchi ahamiyatga ega. Chunki aynan ta’lim muassasalarida yosh avlodning dunyoqarashi, axloqiy fazilatlari, ijtimoiy faolligi va jamoaviy munosabat madaniyati shakllanadi. Maktab, litsey, kollej va oliy ta’lim muassasalari nafaqat bilim berish markazi, balki ma’naviy tarbiya o‘chog‘i sifatida ham muhim vazifani bajaradi.

Maqola tahlilidan ma'lum bo'ldiki, ta'lim muassasalarida sog'lom ma'naviy muhit yaratish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni keng targ'ib qilish, ustoz-shogird an'analarini mustahkamlash, kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda yoshlarni jamoat ishlariga jalb etish orqali ularda birdamlik, hamkorlik va o'zaro hurmat tuyg'ularini kuchaytirish mumkin. Bu esa kelgusida fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va mamlakat taraqqiyotiga xizmat qiladi.

Shuningdek, Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tomonidan yoshlarga qaratilgan islohotlar, qabul qilingan farmon va qarorlar ta'lim muassasalari faoliyatini yanada takomillashtirish, yoshlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash uchun mustahkam huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda. Bu islohotlar yoshlarning intellektual va ma'naviy salohiyatini oshirishga katta turtki bermoqda.

Bugungi kunda axborot xurujlari, yot g'oyalar va turli salbiy ta'sirlar kuchayib borayotgan bir paytda yoshlarda ma'naviy immunitetni shakllantirish juda muhimdir. Bu vazifani amalga oshirishda ta'lim muassasalari oila, mahalla va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda ish olib borishi maqsadga muvofiq. Chunki tarbiya jarayoni uzviy va uzluksiz bo'lgandagina samaradorlikka erishiladi.

Xulosa qilib aytganda, yoshlarda ma'naviy bahamjihatlik tuyg'usini rivojlantirish – Yangi O'zbekiston taraqqiyotining muhim shartidir. Shu bois ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy ishlar sifatini oshirish, innovatsion tarbiya usullarini joriy etish va yoshlarni ijtimoiy hayotga faol jalb qilish kelgusida ham ustuvor vazifalardan biri bo'lib qoladi. Natijada jamiyatimizda bilimli, vatanparvar, mas'uliyatli va hamjihat yoshlar avlodi voyaga yetadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. Toshkent, 2022.
2. F.A. Karimov. Ma’naviyat asoslari. Toshkent, 2020.
3. R.S. Salomov. Pedagogik mahorat. Toshkent, 2019.
4. H.I. Ibrohimov. Tarbiya nazariyasi. Samarqand, 2021.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari to‘plami. Toshkent, 2023.

